Ennuste

Vaihtoehtoislaskelma: Mitä jos viennin ja tuottavuuden kasvu olisikin nopeampaa?

Suomen talous | 13.06.2017

Suomen vienti on kasvanut heikosti 2010-luvulla ja jäänyt jälkeen vientimarkkinoiden kasvusta. Teollisuuden rakennemuutos, kansainvälisen talouden vähäinen investointitavaroiden ja välituotteiden kysyntä sekä Suomen viennin maajakauma ovat heikentäneet viennin kehitystä rakenteellisesti. Kun lisäksi investoinnit uusiin tuotteisiin ja tuotantokapasiteettiin jäivät finanssikriisin jälkeisessä taantumassa vähäisiksi ja kustannukset kohosivat nopeasti, on kilpailukyky heikentynyt selvästi.

Lähivuosien viennin kasvu voi yllättää positiivisesti

Kaiken kaikkiaan Suomen viennin kehitys on ollut vuoden 2009 pudotuksen jälkeen varsin vaatimatonta. Viime vuosien viennin heikkoa kehitystä kuvaa se, viennin määrän taso oli vuonna

2016 vain noin 3 mrd. euroa suurempi kuin vuonna 2010. Vientisektorin vaatimattoman kehityksen ja pitkittyneen taantuman myötä Suomen vaihtotase on painunut negatiiviseksi. Tilannetta on edesauttanut talouskasvun nojaaminen ripeään kotimaiseen kysyntään, mikä on kasvattanut tuontia. Kotitaloudet ja julkinen sektori ovat velkaantuneet nopeaa vauhtia.

Vaatimaton vientimenestys yhdistettynä vahvaan kotimaiseen yksityiseen kysyntään ja viennin tarvitsemiin merkittäviin tuontipanoksiin on pitänyt myös nettoviennin kehityksen heikkona. Vienti on alkanut kuitenkin hitaasti piristyä vuodesta 2015 lähtien. Viennin suotuisa kehitys jatkui vuonna 2016, kun kansainvälisen talouden näkymät hiljalleen paranivat ja maailmankaupan kasvu kiihtyi. Viennin kasvu onkin vuoden 2017 alussa jatkunut voimakkaana.

Kasvua tukeva rahapolitiikka nopeuttaa investointikysynnän elpymistä niin euroalueella kuin muuallakin maailmassa. Viennin piristymistä on tukenut myös viime vuosien maltillinen kustannuskehitys. Vienti saattaakin lähivuosina kasvaa selvästi nopeammin kuin perusennusteessa on arvioitu. Erityisesti lyhyellä aikavälillä ja viimeaikaisen toteutuneen kehityksen valossa viennin kasvuun liittyy selvä positiivinen riski.

Tässä vaihtoehtoislaskelmassa arvioidaan, miten perusennusteessa oletettua huomattavasti nopeampi viennin kasvu vaikuttaisi Suomen talouskehitykseen. Laskelmassa viennin kasvu kiihtyy huomattavasti ja ylittää vientimarkkinoiden kasvuvauhdin. Viennin markkinaosuuksien alasuuntainen trendi päättyy, ja vienti voittaa markkinaosuuksia. Laskelma on laadittu käyttäen Suomen Pankin dynaamista yleisen tasapainon mallia (Aino-mallia), ja laskelma kattaa vuodet 2017–2019.

Viennin kasvu voi kiihtyä, mikäli vientisektorilla toimivat yritykset onnistuvat kasvattamaan markkinaosuuksia. Markkinaosuuksien suotuisa kasvu puolestaan voi syntyä monesta eri tekijästä. Suomen paraneva kustannuskilpailukyky voi tukea tällaista kehitystä. Vientikysyntä voi myös alkaa suosia Suomen viennin hyödykevalikoimaa, jos investointitavaroiden ja välituotteiden kansainvälinen kysyntä entisestään voimistuu.

Viennin ripeä kasvu on historiallisesti ollut yhteydessä myös tuottavuuden nopeaan kohenemiseen. Kun vientisektorin merkitys koko kansantaloudelle on lisääntynyt, tuottavuuden kasvu on samanaikaisesti kiihtynyt. Uusien vientimarkkinoiden avautuminen parantaa yritysten tuotantonäkymiä ja voitto-odotuksia, mikä voi kannustaa niitä investoimaan. Investoinnit tutkimus- ja kehitystoimintaan sekä uusiin tuotantovälineisiin puolestaan parantavat yritysten tuottavuutta. Laskelmassa oletetaankin, että viennin markkinaosuuksien lisääntymisen ohella myös tuottavuus kasvaa hieman nopeammin kuin perusurassa.

Markkinaosuuksien kasvu muuttaa talouden rakennetta terveemmäksi

Vaihtoehtoislaskelmassa sekä viennin markkinaosuuksien että tuottavuuden oletetaan vuosina 2017–2019 kasvavan perusuraan verrattuna tasaisesti ja nopeammin. Samalla vientimarkkinoiden kasvun oletetaan kuitenkin pysyvän perusennusteen mukaisena. Tämä tarkoittaa, että Suomelle tärkeät vientimaat eivät lisää kokonaistuontiaan, mutta Suomen vientiyritysten tarjoamat tavarat ja palvelut vastaavat paremmin vientimaiden kysyntää. Laskelmassa oletetaan kustannus- ja ansiokehityksen määräytyvän mallin dynamiikan mukaisesti.

Viennin markkinaosuuksien lisääntyminen on luonteeltaan kysyntään kohdistuva positiivinen häiriö, joka tavallisesti nostaa kustannus- ja hintatasoa. Sen sijaan tuottavuuden lisäys kasvattaa tarjontaa tehostamalla tuotantoa. Tämä puolestaan hidastaa aluksi kustannusten ja hintojen nousua. Vientikysynnän voimistuminen alkaa kuitenkin vähitellen kohottaa myös kustannus- ja hintatasoa tuottavuuden kasvun kiihtymisestä huolimatta. Laskelmassa tarkastellaan siis kahta erillistä tekijää ja niiden yhteisvaikutusta Suomen talouden kehityksen kannalta: perusennusteeseen verrattuna odotettua nopeampaa vientikysynnän sekä tuottavuuden kasvua.

Vienti alkaa laskelmassa kasvaa markkinaosuuksien lisääntymisen myötä. Vienti kohenee laskelmassa keskimäärin 2 prosenttiyksikköä nopeammin kuin perusennusteessa, ja kehitys on selvästi nopeampaa kuin vientimarkkinoiden kasvuvauhti (kuvio 2). Viennin taso puolestaan on lähes 5 mrd. euroa korkeampi vuonna 2019 (taulukko 1). Viennin kasvua tukee niin laskelmassa kuin perusurassakin kustannuskilpailukyvyn paraneminen. Koska viennin valmistamiseen käytetään kotimaisen tuotannon lisäksi tuontitavaroita, myös tuonti kasvaa. Tästä huolimatta nettoviennin kasvu kiihtyy selvästi.

Viennin ja tuottavuuden kasvun kiihtyminen alkaa vähitellen vauhdittaa myös investointeja. Kokonaiskysynnän lisääntyessä myös työpanoksen kysyntä kasvaa ja palkat alkavat hitaasti nousta. Tuottavuuden paraneminen kuitenkin vaimentaa palkkojen nousua, sillä sama tuotanto pystytään nyt tekemään pienemmällä työpanoksella. Reaalipalkkojen nousun nopeutuminen pysyttelee aluksi maltillisena samalla, kun tuottavuuden kasvu vaimentaa työtuntien määrän lisääntymistä. Reaalipalkkojen nousua nimittäin vaimentaa nimellispalkkojen hidas reagointi vientikysynnän muutoksiin.

Kokonaisuutena työtuntien määrä kuitenkin lisääntyy tuotannon piristymisen myötä. Myös yksityisen kulutuksen kasvu kiihtyy vähitellen mutta kuitenkin maltillisesti.[1] Talouden rakenne muuttuu kestävämpään suuntaan: viennin osuus kokonaistuotannosta kasvaa ja historiallisen suureksi laajentunut kulutuksen osuus hieman pienenee.

Nopea viennin kasvu ei ratkaise julkisen talouden ongelmia

Kaiken kaikkiaan bruttokansantuotteen kasvun rakenne siirtyy vähitellen yhä enemmän vientivetoiseksi. BKT:n kasvu on vaihtoehtoislaskelmassa keskimäärin noin 0,5 prosenttiyksikköä nopeampi kuin varsinaisessa ennusteessa (kuva 1). Kaiken kaikkiaan kokonaistuotannon taso on 1,5 % korkeampi vuonna 2019. Toisin sanoen BKT:n volyymi on tuolloin runsaat 3 mrd. euroa suurempi kuin varsinaisessa ennusteessa.

Hintojen ja kustannusten nousu pysyttelee laskelmassa maltillisena tuottavuuskasvun kiihtymisen ansiosta. Taloudessa vallitsevat epätasapainot alkavat ajan mittaan väistyä, kun tulot kasvavat ja yksityinen kulutus on maltillista samalla, kun inflaatio on hidasta. Kotitalouksien säästämisaste kohoaa, ja vaihtotaseen alijäämä sulaa vähitellen.

Ilman oletusta tuottavuuskasvun kiihtymisestä viennin suotuisa kehitys nostaisi kotimaisia hintoja nopeammin ja kysynnän muutosten vaikutus reaalitalouteen jäisi hyvin pieneksi. Tämä kuvastaa Suomen talouden inflaatioherkkyyttä ulkoisten kysyntäsokkien suhteen. On myös syytä korostaa, että viennin ennustettua suotuisampi kehitys on ehdollinen maltilliselle palkkakehitykselle. Nopeampi palkkojen nousu heikentäisi kustannuskilpailukykyä ja leikkaisi siten osan viennin kasvun kiihtymisen tuomasta hyvinvoinnin lisäyksestä.

Vaikka vienti on kääntynyt kasvuun ja vaikka se kasvaisi lähivuosina vaihtoehtoislaskelman mukaisesti eli selvästi nopeammin kuin varsinaisessa ennusteessa, ei tämä vielä ratkaisisi julkisen talouden kestävyysongelmia. Laskelman mukaan julkinen talous säilyy tuntuvasti alijäämäisenä ja velkasuhde kasvaa miltei samaa vauhtia kuin ennusteessa. Julkisyhteisöjen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen on laskelmassa 65,9 % vuonna 2019 eli noin 0,8 prosenttiyksikön pienempi kuin ennusteessa.

Julkisyhteisöjen rakenteellinen alijäämä pysyttelee tasoltaan samana kuin perusennusteessa, vaikka talouskasvun rakenne tervehtyykin vientivetoisen kasvun seurauksena. Rakenteelliset ongelmat vaativat siis talouden tarjontatekijöiden vahvistamista, sillä niitä ei suhdanteiden merkittäväkään väliaikainen paraneminen yksistään ratkaise. Lisäksi julkisyhteisöjen menot ovat suurelta osin riippuvaisia talouspoliittisesta päätöksenteosta.

Kuvio 1.

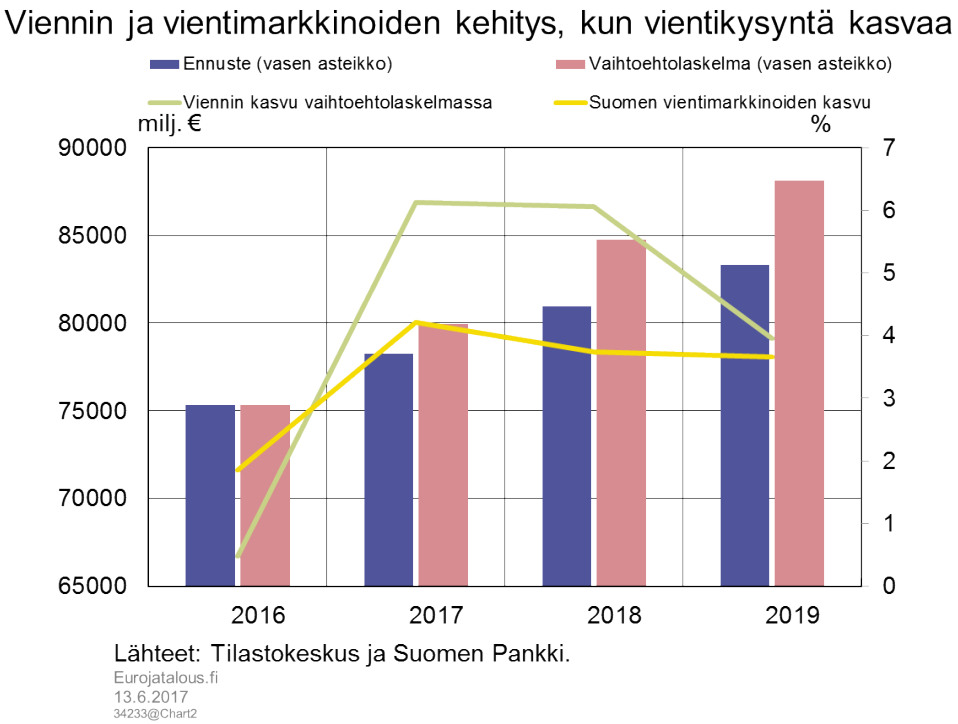

Kuvio 2.

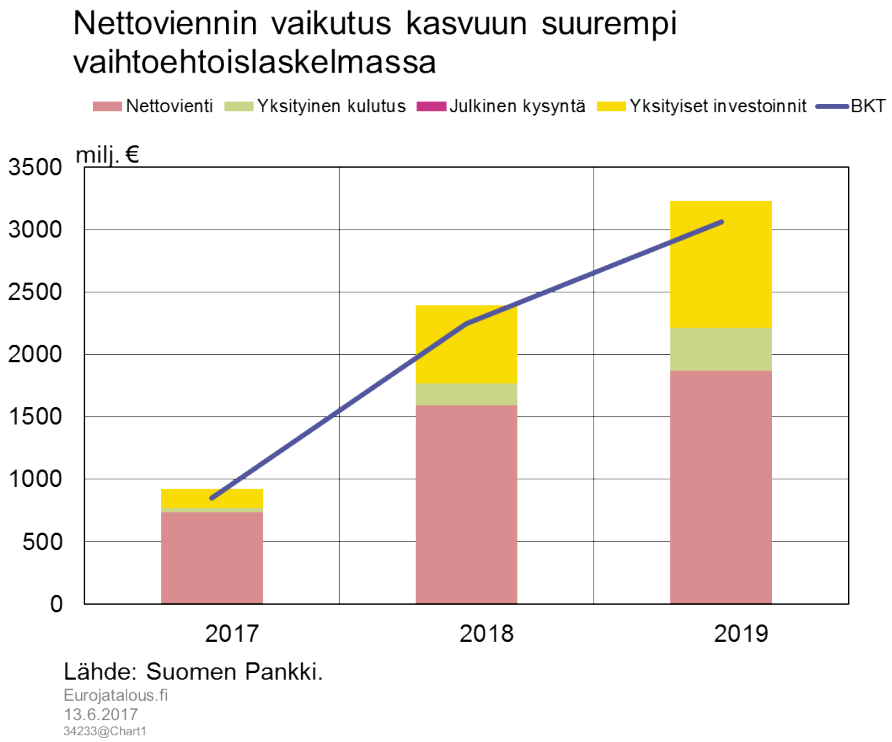

Taulukko.

Kysyntä ja tarjonta vuosina 2017–2019 vuoden 2010 hinnoin				
		2016	**2017**	
Prosenttimuutos edellisvuotisesta				
Bruttokansantuote	SP:n ennuste	1,4	2,1	
	Vaihtoehtoinen kehitys	1,4	2,5	
	Poikkeama	**0,0**	**0,4**	
Tuonti	SP:n ennuste	2,5	2,7	
	Vaihtoehtoinen kehitys	2,5	3,9	
	Poikkeama	**0,0**	**1,2**	
Vienti	SP:n ennuste	0,5	3,9	
	Vaihtoehtoinen kehitys	0,5	6,1	
	Poikkeama	**0,0**	**2,2**	
Yksityinen kulutus	SP:n ennuste	2,0	1,3	
	Vaihtoehtoinen kehitys	2,0	1,4	
	Poikkeama	**0,0**	**0,0**	
Yksityiset investoinnit	SP:n ennuste	6,1	5,2	
	Vaihtoehtoinen kehitys	6,1	5,6	
	Poikkeama	**0,0**	**0,4**	
Yksityisen sektorin tuotannon hinta	SP:n ennuste	0,8	0,5	
	Vaihtoehtoinen kehitys	0,8	0,4	
	Poikkeama	**0,0**	**–0,1**	

Kysyntä ja tarjonta vuosina 2017–2019 vuoden 2010 hinnoin			
Reaalinen keskipalkka (PCH)	*SP:n ennuste*	0,1	–1,6
	vaihtoehtoinen kehitys	0,1	–1,6
	poikkeama	**0,0**	**0,0**
Työtunnit	SP:n ennuste	1,0	1,0
	Vaihtoehtoinen kehitys	1,0	1,4
	Poikkeama	**0,0**	**0,4**
Työn keskimääräinen tuottavuus	*SP:n ennuste*	1,0	1,5
	vaihtoehtoinen kehitys	1,0	1,7
	poikkeama	**0,0**	**0,2**
Kotitalouden reaalinen käytettävissä oleva tulo	SP:n ennuste	0,8	2,0
	Vaihtoehtoinen kehitys	0,8	2,4
	Poikkeama	**0,0**	**0,4**
Vaihtotase	SP:n ennuste	–1,1	–1,2
	Vaihtoehtoinen kehitys	–1,1	–0,8
	Poikkeama	**0,0**	**0,3**
Kotitalouksien säästämisaste	SP:n ennuste	–1,9	–1,2
	Vaihtoehtoinen kehitys	–1,9	–0,8
	Poikkeama	**0,0**	**0,4**
Julkisyhteisöjen velka	SP:n ennuste	63,6	65,1
	Vaihtoehtoinen	63,6	64,9

Kysyntä ja tarjonta vuosina 2017–2019 vuoden 2010 hinnoin			
	kehitys		
	Poikkeama	**0,0**	**–0,2**
Julkisen sektorin nettoluotonanto	SP:n ennuste	–1,9	–2,4
	Vaihtoehtoinen kehitys	–1,9	–2,4
	Poikkeama	**0,0**	**0,0**
Lähde: Suomen Pankki.			

Viitteet

1. Yksityisen kulutuksen kasvua todennäköisesti jossain määrin aliarvioidaan laskelmassa, sillä teknisesti Aino-mallissa ei ole niin sanottuja kädestä suuhun -kuluttajia. ↑

Asiasanat

bruttokansantuote, julkinen talous, vaihtoehtoislaskelma